
The role of the Tribal Elders in Establishing Stable Security in the Southeastern Part of the Islamic Republic of Iran

*Sayed Hamid Imami Hosseini*¹

*Mohammad Reza Besharati*²

*Rasoul Rezapour*³

ABSTRACT

one way to secure sustainable security in the south - east of the islamic republic of iran is native to homeland security and the use of indigenous and Baloch tribes. in this study, the fields and platforms of the opportunities and capacities of the tribes and tribes of baloch are considered to strengthen sustainable security in the south - east region. the type of research is applied in terms of purpose, applied and in terms of descriptive - analytical method. in order to collect data from two library methods, the questionnaire and questionnaire and interviews were used. The statistical population consisted of 300 of the specialized groups in the area of topics and challenges in the region's south - east region. sampling in the targeted method was 50 in size. Dimensions, components and indicators were obtained by reviewing the literature and literature and extracting the conceptual model of the research was designed with this method. a Likert scale was used to collect data required to answer questions. The validity of the questionnaire has been approved by 10 professors and for the questionnaire reliability Alpa Koronbach was employed. Statistical tests and variance analysis were used to analyze the data. the results show that the role of tribal elders in establishing stable security in the region has a meaningful role and is the most important role in establishing military, cultural and social security, political and social security, so to employ tribal elders in order to establish and provide security for the region, a monitoring system should be established.

Keywords: Balouch Tribe, The Heads of Balouch Tribe, Security, Permanent Security, Threat, Sistan and Balouchestan.

-
1. Corresponding Author: MA Student Imam Hossein University, Tehran, Iran
S.hamid120@chmail.ir
  2. Assistant Professor, University of Imam Hossein, Tehran Besharati810@chmail.ir
  3. PhD student and researcher at Imam Hossein University, Tehran, Iran
Rasol1393@gmail.com

نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار منطقه جنوب شرق جمهوری اسلامی ایران

سید حمید امامی حسینی^۱

محمد رضا بشارتی^۲

رسول رضاپور^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۹/۰۸

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۱۷

چکیده

یکی از راه‌های برقراری امنیت پایدار در منطقه جنوب شرق جمهوری اسلامی ایران، بومی کردن امنیت و به‌کارگیری اقوام بومی و بلوچ منطقه است. در این پژوهش زمینه‌ها و بسترهای بهره‌برداری از فرصت‌ها و ظرفیت‌های سران طوایف و اقوام بلوچ در راستای تقویت امنیت پایدار در منطقه جنوب شرق مورد توجه قرار گرفته است. نوع پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از لحاظ روش توصیفی - تحلیلی (پیمایشی) است. برای گردآوری داده‌های از دو روش کتابخانه‌ای، میدانی و از ابزار پرسش‌نامه و مصاحبه استفاده شده است. جامعه آماری شامل ۳۰۰ نفر از گروه‌های تخصصی بود که در زمینه موضوعات و چالش‌های منطقه جنوب شرق ایران اشراف داشتند. نمونه‌گیری به روش هدفمند و حجم نمونه، نفر شمار تعداد ۵۰ انتخاب شده است. ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌ها از طریق بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش به دست آمد و استخراج مدل مفهومی پژوهش با این روش طراحی شد. برای گردآوری داده‌های مورد نیاز برای پاسخ به پرسش‌ها از طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت استفاده شد. روایی پرسش‌نامه مورد تأیید ۱۰ نفر از اساتید قرار گرفته و برای پایایی پرسش‌نامه‌ها از آلفای کرونباخ استفاده شده است. برای تحلیل داده‌ها از آزمون‌های آماری و تحلیل واریانس بهره گرفته شد. نتیجه یافته‌ها نشان می‌دهد که نقش سران طوایف در برقراری امنیت پایدار در منطقه، دارای نقشی معنادار بوده و بیشترین نقش را به ترتیب در برقراری امنیت نظامی، فرهنگی و اجتماعی، سیاسی و کمترین نقش را در امنیت اقتصادی ایفا می‌کنند؛ بنابراین برای به‌کارگیری سران طوایف به منظور برقراری و تأمین امنیت منطقه باید یک سامانه نظارتی راه‌اندازی شود.

کلیدواژه‌ها: قوم بلوچ؛ سران طوایف بلوچ؛ امنیت؛ امنیت پایدار؛ تهدید؛ سیستان و بلوچستان.

۱. نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران

S.hamid120@chmail.ir

Besharati810@chmail.ir

Rasol1393@gmail.com

۲. استادیار، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران

۳. دانشجوی دکتری و پژوهشگر، دانشگاه جامع امام حسین(ع)، تهران، ایران

مقدمه

امنیت یک مفهوم ذهنی و نسبی است و جزء جدانشدنی زندگی بشر بوده و هست. تمدن‌های بشری از همان ابتدای شکل‌گیری در فکر برقراری امنیت بوده‌اند. ایران نیز یکی از قدیمی‌ترین و باسابقه‌ترین تمدن‌های شناخته‌شده بشری است که تمدنی حدود هفت هزار سال را دارد و از همان ابتدا امنیت و حفظ تمامیت ارضی و جان مردم از اولویت‌های حاکمان این دیار بوده است. ساختار اجتماعی مردم ایران در قدیم براساس تقسیمات قومی و قبیله‌ای بوده است که با گذشت زمان و توسعه شهری دچار تغییر و دگرگونی شده است، اما در مناطق و استان‌های مرزی به‌ویژه جنوب شرق و استان سیستان و بلوچستان همان ساختار اجتماعی قومی و قبیله‌ای همچنان حاکم و پابرجاست.

بلوچ‌ها تباری آریایی داشته و ساکن شمال ایران و کوه‌های البرز بوده‌اند، و در زمان انوشیروان، از شمال به کوه‌های اطراف کرمان کوچانده شده‌اند و سپس به سمت سرزمین‌های شرقی حرکت کرده و در سواحل دریای عمان و منطقه مکران مستقر شده‌اند.

در آداب و رسوم قوم بلوچ ساکن در جنوب شرق، سران طوایف از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند و به‌عنوان مقتدرترین و بانفوذترین فرد هر طایفه شناخته می‌شوند و سیاست‌های کلی و تصمیمات مهم درباره طایفه از سوی آن‌ها گرفته می‌شود و افراد طایفه از آنها اطاعت می‌کنند. آن‌ها گاهی در جزئی‌ترین مسائل نیز اعمال نظر می‌کنند. همان‌طور که اشاره شد یکی از مهم‌ترین مقوله‌های مربوط به هر اجتماع انسانی مقوله امنیت است. نفوذ و قدرت و جایگاه اجتماعی سران طوایف و نیروی انسانی که در اختیار آن‌ها است می‌تواند در ایجاد امنیت یا ناامنی در منطقه، نقش ویژه و به‌سزایی ایفا کند. همچنین واگرایی سرطایفه یا همگرایی او با حکومت مرکزی در ایجاد امنیت و یا ناامنی در محدوده سرزمینی آن طایفه مؤثر است.

با توجه به اینکه استان سیستان و بلوچستان با دو کشور افغانستان و پاکستان که دارای ثبات امنیتی مناسبی نیستند، هم‌مرز بوده و مردم بلوچ ایران با اقوام بلوچ ساکن در این دو کشور دارای پیوندهای مشترک بسیاری هستند و از طرفی عوامل متعدد ناامنی از قبیل قاچاق مواد مخدر، زورگیری و... که در منطقه وجود دارد بستر مناسبی را برای ظهور و رشد گروه‌های تروریستی ایجاد می‌کند، باید نقش و جایگاه سران طوایف در برقراری امنیت پایدار در تمام ابعاد در منطقه (با توجه به جایگاه و قدرت ایشان در ساختار قومی و قبیله‌ای و اطاعت مردم از آن‌ها)، مورد بررسی قرار گرفته و در تصمیمات امنیتی نقش این سران، لحاظ شود.

مبانی نظری

در بیان مبانی نظری پژوهش، به مفاهیمی چون قوم بلوچ، امنیت و تهدید و مباحث پیرامونی این مفاهیم می‌پردازیم.

قوم بلوچ یکی از مهم‌ترین اقوام ساکن در مناطق شرقی ایران است که نقش فعال و برجسته در معادلات فرهنگی و اقتصادی داشته و دولت‌ها و زندگی ساکنان این منطقه از ایران را تحت تأثیر قرار داده است. این قوم، به استناد منابع معتبر تاریخی، پیش از اسلام در منطقه بلوچستان حضور نداشته‌اند و نام «بلوچستان» تنها زمانی به این منطقه داده شده است که قبایلی به نام بلوچ وارد این سرزمین شدند و پرواضح است که موطن اولیه این قوم محل کنونی نبوده و آن‌ها بنا به مصالح و مناسبت‌هایی به این محل کوچ کرده‌اند. بلوچ‌ها ساکن شمال ایران - احتمالاً کوه‌های البرز - بوده و جزء ارتش انوشیروان شمرده می‌شدند و وظیفه مرزبانی از مرزهای شمالی ایران را بر عهده داشته‌اند و در زمان انوشیروان به‌اجبار به کوه‌های کرمان کوچانده شده‌اند. از زمان مهاجرت بلوچ‌ها به منطقه سیستان و مکران اطلاعات دقیقی وجود ندارد، اما آنچه مسلم است در زمان حمله اعراب به ایران اقوام قفص و بلوص در اطراف کوه‌های کرمان ساکن بوده‌اند و والی کرمان از آن‌ها کمک می‌خواهد (اصطخری، ۱۳۷۳: ۱۶۵).

به بزرگ‌تر، خان و ریش سفید هر طایفه، «سرطایفه» و در منطقه سیستان و بلوچستان به سرطایفه «سردار» می‌گویند. سیستم‌های اجتماعی که بر پایه قبیله‌ای و طایفه‌ای هستند در رأس هرم قدرت سرطایفه یا سردار قرار گرفته است و تقریباً به تمام امور طایفه نظارت دارد و نوعی حکومت مورد قبول و پذیرش برای همه طایفه از طرف او در جریان است و از آنجا که هر طایفه از چندین تیره و زیرمجموعه تشکیل شده است، هر زیررده فامیلی دارای یک کدخدا است که در حقیقت نماینده سردار است. این سیستم هنوز در منطقه کارایی دارد (اسلامی فر و...: ۱۳۹۱: ۶).

به‌طور کلی می‌توان گفت که استان سیستان و بلوچستان به دلیل تنوع قومی و مذهبی و جایگاه مهمی که سران طوایف در بین مردم دارند می‌تواند الگوی مناسبی برای اتحاد و انسجام ملی باشد. سران طوایف نقش‌های مختلف و متعددی را بر عهده دارند؛ نقش‌هایی مثل رهبری طایفه، جلوگیری از هرج و مرج در طایفه، سازمان‌دهی طایفه، نحوه روابط با طوایف دیگر، نوع رابطه با گروه‌های مذهبی و قومی همچنین نقش مهمی را در مسائل هم‌پیوندی دینی و قومی با دولت مرکزی ایفا می‌کنند. تعامل سران و ریش سفیدان طوایف بلوچ با دولت مرکزی می‌تواند نقشی کلیدی و راهبردی در امنیت همگرایی و هم‌پیوندی ملی استان داشته باشد. عاملی که با توجه به خصومت کشورهای منطقه‌ای و

فرمانطقه‌ای با جمهوری اسلامی ایران به‌عنوان ضروری‌ترین نیاز است (مدیرشانه چی و ... ۱۳۹۴:۷).
امنیت: در لغت به معنی در امان بودن، ایمنی، آرامش و آسودگی است (معین، ۱۳۷۸: ج ۱/۳۵۴).
در اصطلاح نیز یک حالت اجتماعی و مفهوم ذهنی به معنای حفاظت از جامعه و ارزش‌ها و نهادهای داخل آن در برابر تهدیدات داخلی و خارجی یا تهدیداتی است که بقای رژیم‌ها یا نظام‌های شهروندی و شیوه زندگی افراد جامعه را مختل می‌کند و موجودیت آن‌ها را به خطر می‌اندازد (خمر و ...، ۱۳۹۰:۳).

ویژگی‌های امنیت:

جامع است؛ ۲- تجزیه‌ناپذیر است؛ ۳- ذاتی است؛ ۴- ذهنی است؛ ۵- پدیده‌ای ادراکی و احساسی است؛ ۶- ضریب همبستگی امنیت با سایر شئون حیات اجتماعی و فردی انسان، تابع سطوح آن است نه بالعکس (اسلامی، ۱۳۸۹: ۱۴۷).

انواع امنیت:

(۱) امنیت سیاسی: به معنای تأمین آرامش لازم از سوی حاکمیت یک کشور برای شهروندان قلمرو خویش، از راه مقابله با تهدیدات مختلف خارجی و همچنین تضمین حقوق سیاسی آنان در مشارکت، برای تعیین سرنوشت اجتماعی و سیاسی آن‌ها است.

نظام سیاسی در راستای امکان‌بخشی و تسهیل مشارکت و دخالت مردم در تعیین سرنوشت خود و جامعه می‌بایست امنیت و حضور آزادانه را برای ایشان فراهم آورد و هیچ‌کس را به داشتن باور سیاسی خاصی وادار نکند. در واقع، امنیت سیاسی به معنی وجود دستگاهی سیاسی است که مردم آزادانه و بدون ترس و وحشت بتوانند مواضع سیاسی و باورهای خود را هرچند مخالف دولت باشد، در چارچوب قوانین موجود بیان کنند و کسی حق تعرض به دیگران را نداشته باشند (افتخاری، ۱۳۹۰: ۶۷).

(۲) امنیت فرهنگی: در تعاریف عام، فرهنگ عبارت است از مجموعه عادت‌ها، باورها، اعتقادات، اخلاقیات و ارزش‌هایی که می‌توانند به‌عنوان یک عامل مشترک در میان مردم یک کشور جایگاه ویژه‌ای پیدا کنند. بسیاری معتقدند بحث از امنیت فرهنگی در ذیل موضوع امنیت ملی قرار دارد و یکی از مؤلفه‌های اصلی آن را تشکیل می‌دهد. تقویت و اعتلای تمدن و فرهنگ و مبارزه با تهاجم و تخاصم فرهنگی را می‌توان در حکم راهبردی برای تضمین امنیت ملی و فرهنگی دانست. اساساً امنیت ملی، هم به مثابه وسیله نیل انسان و جوامع بشری به غایات خود و هم به منزله هدف و نیازی حیاتی است که ابزارها و امکانات مادی و معنوی در پی تحقق آن هستند. بدین ترتیب، فلسفه تأسیس تمدن‌ها و

نهادهای عمومی و حکومت‌های زیرمجموعه آن‌ها، در پاسخ به این نیاز ضروری است (شیخی راد و...، ۱۳۹۷: ۸).

(۳) امنیت اقتصادی: از نظر «ماندل» امنیت اقتصادی عبارت از میزان حفظ و ارتقای شیوه زندگی مردم یک جامعه از طریق تأمین کالاها و خدمات؛ هم از مجرای عملکرد داخلی و هم حضور در بازارهای بین‌المللی است (ماندل، ۱۳۷۷: ۲۰۱). در سطوح بالاتر، ایده امنیت اقتصادی با دامنه وسیعی از بحث‌های بسیار اساسی درباره اشتغال، توزیع درآمد و رفاه مرتبط است. به نظر «بوزان»، امنیت اقتصادی فرد تنها به شرایط زیستی محدود نمی‌شود، بلکه تأمین این امنیت به معنی حفظ سطح مشخصی از استاندارد زندگی است. به عنوان نمونه، اشتغال یا حق حداقل دستمزد را باید از شرایط ضروری امنیت اقتصادی دانست (شیخی راد و...، ۱۳۹۷: ۸).

(۴) امنیت اجتماعی: این نوع امنیت، قلمرو وسیعی را در برمی‌گیرد. در واقع امنیت اجتماعی به معنای فضایی است که فرد در زمان حال و آینده تصویر روشن و امیدوارکننده‌ای از زندگی خود و جامعه‌اش دارد. این بُعد از امنیت به کمیت جرائم، آسیب‌ها و ناهنجاری‌های اجتماعی می‌پردازد که تغییرات در میزان آن‌ها، امنیت جامعه را تغییر می‌دهد.

مهم‌ترین شاخص‌های امنیت اجتماعی عبارتند از: میزان نرخ وقوع جرائم و آشفته‌گی‌های اجتماعی در یک جامعه که نشان‌دهنده میزان امنیت عینی در آن جامعه است (ورسلی، ۱۳۷۸: ۶۵). آشفته‌گی اجتماعی به مرحله بحرانی آسیب‌ها و جرائم اطلاق می‌شود که در این شرایط میزان و نرخ آسیب‌ها و جرائم از حد طبیعی فراتر رفته و به مرحله بحرانی رسیده باشد.

شاخص دیگر امنیت اجتماعی، مهارت و توان نیروهای امنیتی در مقابله با جرائم و ناامنی است؛ به هر اندازه که نیروهای امنیتی در سطح جامعه با تکیه بر سه اصل سرعت، دقت و صحت بتوانند قدرت عمل خود را در مقابله با جرائم و ناهنجاری‌ها نشان دهند.

از شاخص‌های مهم و مورد استفاده برای موضوع امنیت اجتماعی، امید به آینده است. امید به آینده خود محصل احساس امنیت از شرایط جامعه و خانواده است (رودانی، ۱۳۹۰: ۱۱). تأمین امنیت اجتماعی و مؤلفه‌های آن، نقش به‌سزایی در رشد و پیشرفت جامعه دارد.

(۵) امنیت نظامی: از آغاز دوره وستفالی تا دهه‌های اخیر، امنیت بین‌المللی عمدتاً در قالب امنیت نظامی تعریف می‌شد. درحالی‌که امروزه محوریت امنیت نظامی زیر سؤال رفته است و امنیت بین‌المللی در ابعاد مختلف سیاسی، نظامی، اقتصادی و اجتماعی تعریف می‌شود. با این حال از منظر رئالیستی دولت‌ها بازیگران اصلی عرصه روابط بین‌الملل هستند و در رقابتشان با همدیگر بقای آن‌ها، عالی‌ترین

هدف این دولت‌هاست؛ بنابراین حاکمیت و استقلال بالاترین ارزش مورد توجه آن‌هاست. در نظام بین‌الملل آنارشیستیک هیچ قدرت فائده‌ای وجود ندارد که بقای دولت - ملت‌ها را تضمین کند و هر کشوری باید تمام تلاش خود را در راستای حفظ حاکمیت و استقلال خود که بقایش با آن تعریف می‌گردد به کار گیرد. در مجموع، امنیت نظامی به آثار متقابل توانایی‌های تهاجمی و دفاعی مسلحانه دولت‌ها و نیز برداشت آن‌ها از مقاصد یکدیگر مربوط است (www.geopolitical.blogsky.com).

امنیت پایدار: پایداری، مفهوم تازه‌ای است که به‌ویژه در روند تحولات جهانی در سه دهه اخیر و بر اثر بیم‌ها و امیدهای نو، شکل گرفته و بر مفهوم امنیت اضافه شده است. امنیت پایدار برای جوامع و کشورها، یعنی نگهداشت استقلال، یکپارچگی سرزمینی، پاسداری از شیوه‌های زندگی ملی و جلوگیری از دخالت بیگانگان در امور داخلی است. در درجه نخست به معنای تأمین شرایطی است که کشور را از دست‌اندازی دیگران به استقلال سیاسی و ارزش‌های فرهنگی حفظ کند (قیصری، ۵۳:۱۳۹۳).

تهدید: در تلقی عمومی، تهدید به معنی ترساندن، بیم دادن از کسی یا چیزی گفته می‌شود (معین، ۱۳۷۸: ج ۱/۸۵۶)، اما در مفهوم تخصصی آن، هرگونه فعالیت، رفتار یا وضعیتی که برآیند آن تضعیف امنیت و توان دفاعی کشور باشد را تهدید گویند؛ به عبارت دیگر تهدید، پدیده‌ای است که می‌تواند ثبات و امنیت را در یک کشور به خطر اندازد (افتخاری، ۱۳۹۰: ۶۹). باری بوزان، فقدان امنیت و ناامنی را بازتاب ترکیبی از تهدیدات و آسیب‌پذیری‌ها دانسته که جدا ساختن معنادار آن‌ها از یکدیگر ناممکن است (بوزان، ۱۳۷۸: ۱۳۵).

انواع تهدید:

جدول ۱. تقسیم‌بندی انواع تهدید

شخص‌های تهدیدات	گونه‌های تهدید
بر اساس منبع محل وقوع تهدید	۱- تهدید خارجی ۲- تهدید داخلی
بر اساس بعد و موضوع تهدید	۱- تهدید سیاسی ۲- تهدید فرهنگی ۳- تهدید نظامی ۴- تهدید اقتصادی ۵- تهدید زیست‌محیطی ۶- تهدید فن‌آورانه
از نظر به‌کارگیری سلاح	۱- جنگ گرم ۲- جنگ سرد
از حیث علنی یا مخفی بودن منازعه	۱- تهدید آشکار ۲- تهدید نیمه پنهان ۳- تهدید پنهان
بر اساس دامنه، جغرافیا و سطح	۱- تهدید فردی ۲- تهدید گروهی ۳- تهدید محلی ۴- تهدید ملی ۵- تهدید منطقه‌ای ۶- تهدید بین‌المللی ۷- تهدید جهانی

نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار منطقه جنوب شرق جمهوری اسلامی ایران

شاخص‌های تهدیدات	گونه‌های تهدید
بر اساس روش اعمال و پیامد	۱- تهدید سخت ۲- تهدید نیمه سخت ۳- تهدید نرم
بر اساس میزان پیچیدگی	۱- تهدید ساده ۲- تهدید مرکب
بر اساس جنس	۱- تهدید عینی و ذهنی ۲- تهدید امنیتی و عمومی ۳- تهدید مادی و معنوی

(نائینی، ۱۳۹۱: ۲۵۱).

محیط‌شناسی راهبردی سیستان و بلوچستان:

موقعیت جغرافیایی: استان سیستان و بلوچستان با وسعتی بالغ بر ۱۸۷۵۰۲ کیلومترمربع که معادل ۱۱/۵ درصد مساحت کشور است در جنوب شرقی‌ترین بخش از پیکره ایران بین عرض‌های جغرافیایی ۲۵ درجه و ۳ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۲۸ دقیقه عرض شمالی و ۵۸ درجه و ۴۹ دقیقه تا ۶۳ درجه و ۲۰ دقیقه طول شرقی واقع شده است.

جدول ۲. وضعیت جمعیتی، تقسیمات سیاسی و مرزهای استان

جمعیت کل استان		مرگ‌ومیر		تقسیمات سیاسی				مرز(کیلومتر)						
۲۷۷۵۰۱۴	۱۲۹۴۱	شهرستان	شهر	بخش	دهستان	آبادی	آبی	خاکی	مشترک با افغانستان	مشترک با پاکستان	کشورهای حاشیه دریای عمان			
مرد	زن	مرد	زن	۲۳	۴۹	۵۸	۱۲۳	فعال	متروک	۳۰۰	۹۸۷	۳۰۰	۹۳۰	۵۷
۵۰/۵٪	۹/۵٪	۵۷٪	۴۳٪					۷۲۵۸	۲۷۷۲					

(سالنامه آماری استان، ۱۳۹۸: ۳۹ و ۱۴۷).

شرایط اقلیمی: استان سیستان و بلوچستان در حاشیه کمربند حاره جهان واقع شده است و به علت گسترش نسبتاً زیاد آن از جنوب تا شمال و ویژگی‌های توپوگرافی متفاوت دو نواحی شمالی، جنوبی و

مرکزی دارای رژیم دمایی مختلف است.

جدول ۳. اطلاعات هواشناسی ایستگاه‌های هواشناسی استان در سال ۱۳۹۸

سرعت وزش باد (متر بر ثانیه)	ساعات آفتابی	تعداد روز همراه با گردوغبار	تعداد روزهای یخبندان در سال	رطوبت نسبی (درصد)	حداکثر بارندگی در روز (حسب میلی‌متر)
۲۸/۴	۳۳۷۰/۹	۶۶/۸	۷/۸	۶۲/۲	۵۲

(سالنامه آماری، ۱۳۹۸: ۳۸ و ۳۹).

وضعیت اقتصادی: اقتصاد استان به دلایلی چون خشک‌سالی‌های پیاپی، شرایط آب و هوایی، نبود صنایع مولد و کارخانه‌های صنعتی بزرگ، استحکام چندانی ندارد و تقریباً بیشتر نیازمندی‌های مردم از خارج از استان تأمین می‌شود و به اصطلاح اقتصاد تزیقی و دولتی دارد. و یکی از دلایل گرویدن تعداد زیادی از مردم و به‌ویژه جوانان استان به سوی فعالیت‌های قاچاق سوخت یا مواد مخدر، نبود کار و درآمد و فقر اقتصادی و محرومیت است. صنایع موجود در استان به دو دسته «صنایع ماشینی و صنایع دستی» تقسیم می‌شود که صنایع ماشینی شامل صنایع غذایی، نساجی، پوشاک می‌شود و صنایع دستی بیشتر به صورت بومی در خانه‌ها و روستاها به وسیله زنان بلوچ در کارگاه‌های خانگی ساخته و تولید می‌شود (<http://www.sb.pnu.ir>).

جدول ۴. وضعیت اقتصادی استان در سال ۱۳۹۸

معدن		شیلات		کشاورزی		صنعت			
تعداد نفرات فعال	تعداد معدن فعال	درصد کاهش	صید به تن	درصد کاهش	سطح زیر کشت	کارگاه‌های ۱۰ نفر کارگر و بیشتر			
						درصد کاهش	تعداد کارگر	درصد کاهش	تعداد کارگاه
۱۴۶۷	۸۴	۹	۲۹۷۹۸۴	۳/۴	۱۳۵۷۴۱	۳۳	۹۹۰۹	۱۰	۳۳۱

(سالنامه آماری استان، ۱۳۹۸: ۲۶۵).

وضعیت سیاسی: وضعیت سیاسی استان بیشتر متأثر از نظر مولویان بوده و نظر مردم در بیشتر مسائل سیاسی بر اساس نظر مولویان و در مرحله بعد سران طوایف است.

مشکلات سیاسی:

۱- تحریک عوامل بیگانه و رویای تشکیل کشور بلوچستان؛ ۲- سهم خواهی اهل سنت استان از نظام؛ ۳- رشد جمعیتی اهل سنت و کنترل مولید در شیعه؛ ۴- خرید اراضی تشیع از طرف اهل سنت (بی نا، ۱۳۹۸: ۱۷۶).

وضعیت امنیتی - نظامی:

مناطق شرق کشور به دلیل همسایگی با دو کشور ناامن و بی ثباتی چون افغانستان و پاکستان و دارا بودن مرزهای طولانی و مشترک با این دو کشور و حضور گروه‌های متعصب سنی مذهب بلوچ و سران اشرا مخالف نظام در این مناطق و ارتباط تنگاتنگ میان این گروه‌ها و بیگانگان، استقرار باندهای بزرگ مافیای مواد مخدر در دو کشور مجاور و حضورشان در مناطق شرق کشور به عنوان فروش مواد یا ترانزیت آن به کشورهای اروپایی و کشورهای حوزه خلیج فارس و عدم کنترل صحیح مرزهای شرق به وسیله نیروهای امنیتی به خاطر طولانی بودن مرزها و حاکم بودن شرایط اقلیمی نامناسب، همواره منطقه‌ای ناامن و بی ثبات بوده است.

اشرا مستقر در منطقه در راستای اقداماتی چون حمل مواد مخدر، درگیری، راه‌بندان، سرقت، گروگان‌گیری و ترور افراد و مسئولان فعالیت دارند، اما در میان همه این گروه‌ها، گروه جیش‌الظلم و گروه جندالشیطان دو گروهی هستند که فعالیت‌های آن‌ها از حساسیت بیشتری برخوردار است؛ چراکه هدف اصلی این گروه‌ها ترویج تفکر ضد شیعی و نفی حکومت ولایت فقیه در داخل کشور بوده و سعی دارند از طریق تحریک گروه‌های اهل سنت به خصوص بلوچ‌های منطقه با حمایت گروه‌های تروریستی طالبان و کشورهای فرامنطقه‌ای آشوب‌ها و درگیری‌های قومی را با هدف تضعیف حکومت مرکزی در داخل، راه‌اندازی کنند (بی نا، ۱۳۹۸: ۱۷۷).

وضعیت فرهنگی:

استان سیستان و بلوچستان با توجه به بُعد فاصله از پایتخت و همچنین عدم توجه دولت‌های مختلف قبل و بعد از انقلاب به زیرساخت‌های فرهنگی این استان، از نظر زیرساخت‌های فرهنگی وضعیت مطلوبی ندارد و بیشترین فعالیت‌های فرهنگی مردم بلوچ همان باورها و خرده‌فرهنگ‌های قدیمی و تکیه بر آداب و رسوم است که از گذشتگان برای آن‌ها به ارث رسیده است و بیشتر مسائل

نشریه علمی مدیریت و پژوهش‌های دفاعی، سال بیستم، شماره ۹۳، پاییز ۱۴۰۰

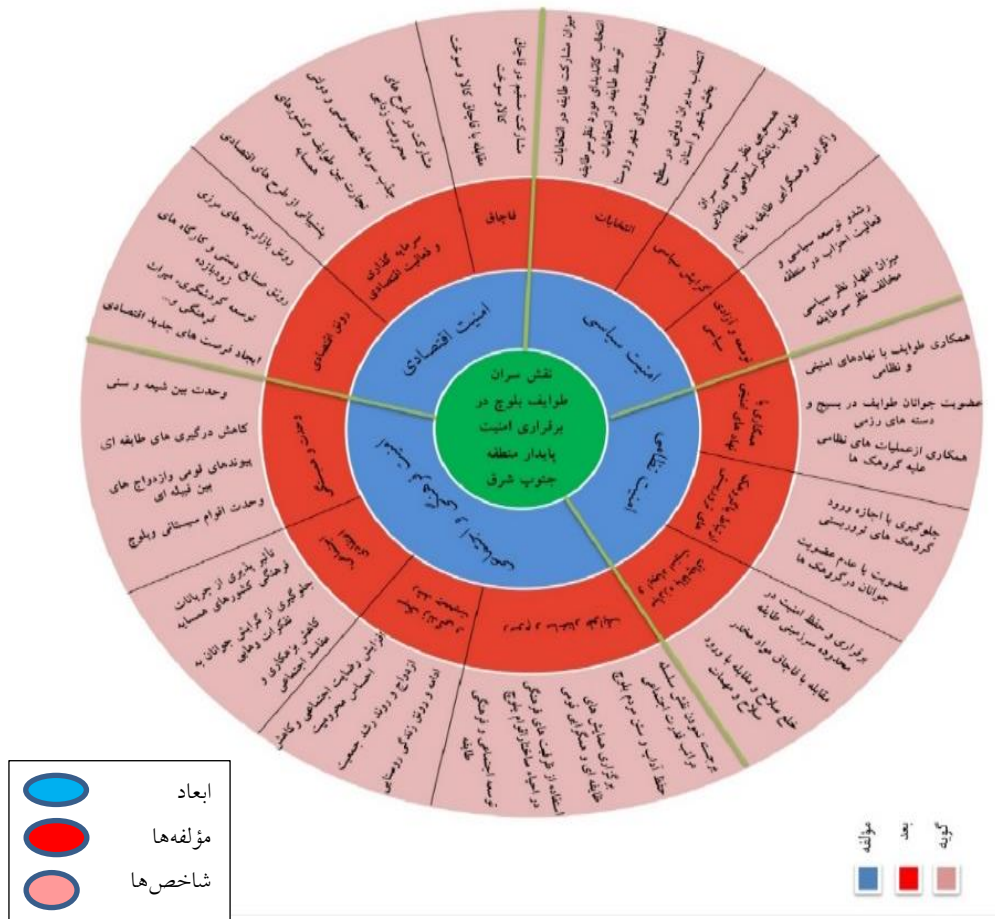
فرهنگی آن‌ها در تعصبات قومی و قبیله‌ای، آواز و موسیقی بومی و هنرهای دستی و چند مورد محدود دیگر مثل گردشگری خلاصه می‌شود؛ البته در چند سال اخیر تلاش‌های برای بهبود زیرساخت‌های فرهنگی انجام شده است که با توجه به عقب‌ماندگی سال‌های قبل هنوز در شأن استان نیست (بی‌نا ۱۳۹۸: ۱۸۰).

جدول ۵. وضعیت زیرساخت‌ها و مراکز فرهنگی استان و میزان استقبال از آن‌ها

گردشگران خارجی		کتابخانه	سالن نمایش				سینما		
درصد کاهش	تعداد	تعداد	برنامه‌های موسیقی در سال	برنامه‌های تئاتر در سال	گنجایش	تعداد	درصد کاهش	تعداد تماشاچی در سال	تعداد سالن
۲۰	۲۲۶۷	۷۷	۶۹۰	۵۹۰	۳۰۴۸	۱۴	۴۴	۲۳۰۰۰۰	۷

(سالنامه آماری استان، ۱۳۹۸: ۷۲۲).

مدل مفهومی پژوهش

شکل ۱. نقش سران طوایف در منطقه جنوب شرق

منبع (نگارندگان مقاله)

روش اجرای پژوهش

پژوهش حاضر برحسب اهدافی که دنبال می‌کند، از نوع کاربردی است و به لحاظ روش در زمره پژوهش‌های توصیفی - تحلیلی و (پیمایشی) است که به دنبال عوامل مؤثر بر امنیت پایدار منطقه جنوب شرق با تأکید بر نقش سران طوایف بوده است.

۱- روش کتابخانه‌ای: برای تدوین ادبیات موضوع و مباحث نظری پژوهش، جمع‌آوری اطلاعات

به صورت کتابخانه‌ای و بررسی اسنادی انجام شد.

۲- روش پیمایشی (میدانی): برای جمع‌آوری اطلاعات میدانی در خصوص پاسخ به پرسش‌های پژوهش، از پرسش‌نامه پژوهشگر ساخته، استفاده شد. اطلاعات پرسش‌نامه پژوهش، پس از جمع‌آوری وارد نرم‌افزار آماری SPSS گردید. سپس با استفاده از امکانات نرم‌افزار فوق، نتایج مورد نظر استخراج شد و پایایی آن به وسیله آزمون آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت. نتایج ارزیابی در جدول شماره ۶ آمده است.

جدول ۶. ضریب آلفای کرونباخ و پایایی پرسش‌نامه

ردیف	بعد	تعداد پرسش	پایایی (آلفای کرونباخ)
۱	امنیت سیاسی	۸ پرسش	۰/۵۶۸
۲	امنیت نظامی	۸ پرسش	۰/۷۴۸
۳	امنیت فرهنگی و اجتماعی	۱۵ پرسش	۰/۸۸۰
۴	امنیت اقتصادی	۱۰ پرسش	۰/۸۸۳
	کل پرسش‌ها	۴۱ پرسش	۰/۸۳

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تجزیه و تحلیل داده‌های آماری در این پژوهش به وسیله نرم‌افزار SPSS انجام می‌شود که تمام عملیات آماری انجام شده بر روی پرسش‌نامه در قالب دسته‌بندی معین ارائه می‌شود. جامعه آماری این پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری مناسب‌ترین روش نمونه‌گیری لایه‌بندی ساده است؛ بنابراین، تعداد ۵۰ نفر به عنوان نمونه پژوهش به صورت هدفمند از کارکنان یک یگان نظامی مأمور در منطقه جنوب شرق که آشنایی با موضوع داشتند، انتخاب شدند.

در این پژوهش برای ارزیابی وضعیت نرمال بودن متغیرهای مورد مطالعه، از آزمون کلموگراف اسمیرف، استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول شماره ۷ آمده است.

جدول ۷. نتایج آزمون کلموگراف اسمیرف برای بررسی نرمال بودن متغیرها

تعداد	امنیت سیاسی	امنیت نظامی	فرهنگی و اجتماعی	اقتصادی
۵۰	۵۰	۵۰	۵۰	۵۰
میانگین	۳/۷۹	۴/۲۰	۴	۳/۶۷
انحراف معیار	۰/۳۴۱	۰/۴۱۳	۰/۴۵۵	۰/۵۹۷
نتایج آزمون	۰/۸۲۶	۰/۷۴۸	۰/۵۰۷	۰/۷۵۷

نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار منطقه جنوب شرق جمهوری اسلامی ایران

سطح معناداری	۰/۵۰۳	۰/۶۳۰	۰/۹۶۰	۰/۶۱۶
--------------	-------	-------	-------	-------

نتایج جدول بالا نشان می‌دهد که همه ابعاد دارای معناداری بزرگ‌تر از ۰/۰۵ بوده و دارای توزیع نرمال است؛ بنابراین می‌توان از آزمون‌های پارامتریک برای تحلیل متغیرها استفاده کرد.

بررسی ابعاد و شاخص‌ها

- نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت فرهنگی و اجتماعی:

جدول ۸. آزمون تی استیوننت بعد نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت فرهنگی و اجتماعی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	معناداری
نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت فرهنگی و اجتماعی	۵۰	۴	۰/۴۵۵	۱۴/۸۶۴	۰/۰۰۰

جدول شماره ۸ چنین نشان می‌دهد که معناداری شاخص‌های مربوط به بعد نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت فرهنگی و اجتماعی از معناداری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ بدین معنی که تفاوت بین میانگین محاسبه شده و گزینه متوسط معنادار می‌باشد. همچنین نتایج این جدول، نشان می‌دهد که آزمون مقایسه میانگین‌های یک گروه در خصوص ارزیابی میانگین نمرات مشاهده شده با حد متوسط مقیاس (نمره ۳) در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای همه گزینه‌ها معنادار است.

جدول ۹. تعیین اولویت هر یک از شاخص‌های نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت فرهنگی و اجتماعی

رتبه میانگین	شاخص‌های
۱۱/۴۱	نقش سران طوایف در کاهش درگیری‌های طایفه‌ای
۹/۹۵	نقش سران طوایف در حفظ آداب و سنن دیرینه مردم بلوچ
۹/۷۵	نقش سران طوایف در برگزاری همایش‌های طایفه‌ای و همگرایی قوم بلوچ
۹/۶۸	نقش سران طوایف در پیوندهای قومی و ازدواج‌های بین قبیله‌ای
۸/۷۸	نقش سران طوایف در برجسته نمودن نقش سلسله‌مراتب قدرت اجتماعی طوایف
۸/۶۳	نقش سران طوایف در توسعه اجتماعی و فرهنگی طایفه خود
۸/۴۸	نقش سران طوایف در تحکیم وحدت بین شیعه و سنی و انسجام ملی
۸/۳۵	نقش سران طوایف در استفاده از ظرفیت‌های فرهنگی و اجتماعی طوایف در احیای ساختار و بافت اجتماعی اقوام بلوچ
۷/۷۶	نقش سران طوایف در ازدواج و روند رشد جمعیت و فرزند آوری

رتبه میانگین	شاخص‌های	
۷/۵۵	نقش سران طوایف در تحکیم وحدت اقوام سیستانی و بلوچ	
۷/۳۶	نقش سران طوایف در ادامه و رونق زندگی روستایی و عشایری	
۶/۶۱	نقش سران طوایف در تأثیرپذیری از جریان‌های فرهنگی و اجتماعی و مذهبی کشورهای افغانستان و پاکستان	
۵/۷۲	نقش سران طوایف در جلوگیری از گرایش جوانان طایفه به تفکرات وهابی و...	
۵/۰۴	نقش سران طوایف در کاهش بزهکاری و مفساد اجتماعی	
۴/۹۲	نقش سران طوایف در افزایش رضایت اجتماعی و کاهش احساس محرومیت	
سطح معناداری: ۰/۰۰۰	درجه آزادی: ۱۴	مقدار آزمون مربع کای: ۱۵۴/۲۷۷

با توجه به میانگین‌ها به دست آمده می‌توان این گونه تحلیل کرد که ساختار اجتماعی و باورها و عقاید قومی و قبیله‌ای، جزء اساسی‌ترین موارد مورد توجه سران طوایف و مردم بومی منطقه است و حس قوم‌گرایی و تعلق به یک قبیله حتی بر رضایت اجتماعی و کاهش محرومیت، بزهکاری‌های اجتماعی و حتی تأثیر تفکرات وهابی بر جوانان طایفه ارجحیت دارد.

همچنین وحدت شیعه و سنی در اولویت هشتم و بالاتر از اتحاد اقوام بلوچ قرار گرفته است که به نقش مهم مردم شیعه و نقش تأثیرگذار وحدت بین شیعه و سنی در بالا رفتن امنیت فرهنگی و اجتماعی تأکید دارد.

- نقش طوایف بلوچ در برقراری امنیت اقتصادی:

جدول ۱۰. آزمون تی استیودنت بعد نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت اقتصادی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	معناداری
نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت اقتصادی	۵۰	۳/۶۷	۰/۵۹۷	۷/۷۳۸	۰/۰۰۰

جدول شماره ۱۰ چنین نشان می‌دهد که معناداری شاخص‌های مربوط به بعد نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت اقتصادی از معناداری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر می‌باشد؛ بدین معنی که تفاوت بین میانگین محاسبه شده و گزینه متوسط معنادار است. همچنین نتایج جدول بالا نشان می‌دهد که آزمون مقایسه میانگین‌های یک گروهی در خصوص ارزیابی میانگین نمرات مشاهده شده با حد

نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار منطقه جنوب شرق جمهوری اسلامی ایران

متوسط مقیاس (نمره ۳) در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای همه گزینه‌ها معنادار است. جدول ۱۱. تعیین اولویت هر یک از شاخص‌های نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت اقتصادی

رتبه میانگین	شاخص‌های	
۶/۹۲	مشارکت مستقیم سران طوایف در قاچاق سوخت	
۶/۵۳	نقش سران طوایف در رونق بازارچه‌های مرزی	
۶/۲۴	نقش سران طوایف در مقابله با قاچاق کالا و سوخت در محدوده طایفه خود	
۶/۲۱	نقش سران طوایف در تجارت بین طایفه خود و طوایف کشورهای افغانستان و پاکستان	
۶/۰۶	شرکت و همکاری سران طوایف بلوچ در طرح‌های مردم‌یاری و محرومیت‌زدایی	
۵/۳۱	نقش سران طوایف در رونق صنایع دستی و محلی و کارگاه‌های کوچک زودبازده	
۵/۰۵	نقش سران طوایف در ایجاد فرصت‌های جدید اقتصادی (کشاورزی، معدن، صنعت و...)	
۴/۶۹	نقش سران طوایف در توسعه گردشگری، میراث فرهنگی و صنعت توریسم	
۴/۴۰	نقش سران طوایف در جذب سرمایه بخش خصوصی و دولتی برای رونق شهر یا استان	
۳/۵۹	نقش سران طوایف در پشتیبانی و کمک مالی از طرح‌های اقتصادی ملی و استانی	
سطح معناداری: ۰/۰۰۰	درجه آزادی: ۹	مقدار آزمون مربع کای: ۷۵/۸۵۷

با توجه به میانگین‌ها به دست آمده می‌توان این گونه تحلیل کرد که سران طوایف متأسفانه خود یکی از اصلی‌ترین عوامل قاچاق سوخت در منطقه هستند و با توجه به قدرت و امکانات در اختیار می‌توانند از این راه به کسب درآمدهای زیادی دست یابند. همچنین رونق بازارچه‌های مرزی برای قاچاق سوخت و کالا در محدوده طایفه خود و تجارت بین طوایف کشورهای همسایه به معنی تأکید سران طوایف در تأمین اقتصاد طایفه از طریق مرز و مبادلات قانونی و یا غیرقانونی مرزی است. تکیه بر سرمایه‌گذاری و رونق دیگر ظرفیت‌های اقتصادی مانند توریسم، صنایع دولتی و سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی دولت و بخش خصوصی در اولویت‌های انتهایی است.

- نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت سیاسی:

جدول ۱۲. آزمون تی استیودنت بعد نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت سیاسی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	معناداری
نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت سیاسی	۵۰	۳/۷۹	۰/۳۴۱	۱۶/۳۳	۰/۰۰۰

جدول شماره ۱۲ نشان می‌دهد که معناداری شاخص‌های مربوط به بعد نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت سیاسی از معناداری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر است؛ بدین معنی که تفاوت بین میانگین محاسبه‌شده و گزینه متوسط، معنادار می‌باشد. همچنین نتایج جدول بالا نشان می‌دهد که آزمون مقایسه میانگین‌های یک گروه در خصوص ارزیابی میانگین نمرات مشاهده‌شده با حد متوسط مقیاس (نمره ۳) در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای همه گزینه‌ها معنادار است.

جدول ۱۳. تعیین اولویت هر یک از شاخص‌های نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت سیاسی

رتبه میانگین	شاخص‌های
۶/۱۱	نقش سران طوایف بلوچ در انتخاب کاندیدای مورد نظر خود در انتخابات مختلف از سوی طایفه
۶/۰۵	نقش سران طوایف بلوچ برای انتخاب نماینده شورای اسلامی شهر و روستا به‌وسیله طایفه
۵/۶۸	نقش سران طوایف میزان مشارکت طایفه متبوع در انتخابات (شرکت یا عدم شرکت)
۵/۲۱	نقش سران طوایف در واگرایی یا همگرایی طایفه با نظام حاکمیتی
۳/۸۰	همسویی نظر سیاسی سران طوایف با تفکر اسلامی و انقلابی
۳/۷۴	نقش سران طوایف بلوچ در رشد و توسعه سیاسی مردم منطقه و فعالیت احزاب سیاسی
۳/۱۳	نقش سران طوایف بلوچ برای انتصاب مدیران دولتی در سطح شهر، بخش و استان
۲/۲۸	میزان آزادی بیان و اظهارنظر سیاسی مردم طوایف در مخالفت با نظر سیاسی سرطایفه
۰/۰۰۰	سطح معناداری: ۰/۰۰۰
	مقدار آزمون مربع کای: ۱۵۵/۳۱۷
	درجه آزادی: ۷

با توجه به میانگین‌ها به‌دست آمده می‌توان این‌گونه تحلیل کرد که انتخابات و نتیجه آن برای سران طوایف بسیار مهم است و اهمیت آن برای سران طوایف از انتخاب یک مدیر دولتی در سطح شهر نیز به مراتب بیشتر است و سران طوایف برای انتخاب کاندیداهای مورد نظر خود بر طایفه خود اعمال نظر سیاسی می‌کنند؛ بنابراین رشد سیاسی و اظهارنظر سیاسی به‌وسیله مردم طایفه و به‌ویژه خلاف نظر سرطایفه برای او قابل قبول نیست. مردم نیز به این سبک زندگی سیاسی خو گرفته و تقریباً اعتراضی نمی‌کنند. نکته حائز اهمیت میزان تأثیر سران طوایف در همگرایی و واگرایی طایفه خود نسبت به نظام است که بعد از بُعد انتخابات در مرحله بعدی دارای اهمیت است و بدین معنی است که همسویی و یا

نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار منطقه جنوب شرق جمهوری اسلامی ایران

واگرایی سرطایفه تأثیر مستقیم در همسویی و یا واگرایی طایفه او دارد که باید مدنظر نیروهای امنیتی و مدیران دولتی و ارکان سیاسی نظام قرار گیرد.

- نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت نظامی:

جدول ۱۴. آزمون تی استیودنت بعد نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت نظامی

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	مقدار t	معناداری
نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت نظامی	۵۰	۴/۲۰	۰/۴۱۳	۲۰/۶۱۰	۰/۰۰۰

از یافته‌های جدول شماره ۱۴ چنین استنباط می‌شود که معناداری شاخص‌های مربوط به بعد نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت نظامی از معناداری در سطح آلفای ۰/۰۵ کوچک‌تر می‌باشد؛ بدین معنی که تفاوت بین میانگین محاسبه شده و گزینه متوسط معنادار است. همچنین نتایج جدول بالا نشان می‌دهد که آزمون مقایسه میانگین‌های یک گروه در مورد ارزیابی میانگین نمرات مشاهده شده با حد متوسط مقیاس (نمره ۳) در سطح اطمینان ۹۵ درصد برای همه گزینه‌ها معنادار است.

جدول ۱۵. تعیین اولویت هر یک از شاخص‌های نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت نظامی

رتبه میانگین	شاخص‌های	
۵/۵۵	نقش سران طوایف در برقراری و حفظ امنیت در محدوده سرزمینی طایفه خود	
۵/۲۱	نقش سران طوایف در عضویت جوانان طوایف در رده‌های مختلف بسیج و دسته‌های رزمی	
۴/۸۹	نقش سران طوایف در جلوگیری یا اجازه ورود گروهک‌های تروریستی به کشور	
۴/۷۱	نقش سران طوایف در همکاری طوایف با نهادهای امنیتی و نظامی	
۴/۴۵	نقش سران طوایف در مقابله با قاچاق مواد مخدر در محدوده طایفه خود	
۴/۰۱	نقش سران طوایف در همکاری و پشتیبانی از عملیات نظامی بر علیه گروهک‌ها	
۳/۵۹	نقش سران طوایف در پیوستن یا عدم پیوستن جوانان طایفه خود به گروهک‌های تروریستی	
۳/۵۹	نقش سران طوایف در خلع سلاح و مقابله با ورود سلاح و مهمات غیرمجاز	
مقدار آزمون مربع کای: ۴۹/۶۵۷	درجه آزادی: ۷	سطح معناداری: ۰/۰۰۰

با توجه به میانگین‌ها به دست آمده می‌توان این گونه تحلیل کرد که امنیت حوزه سرزمینی و محل سکونت طایفه برای سران طوایف اهمیت ویژه‌ای دارد و سران طوایف با توجه به نقش مستقیم‌شان در قاچاق سوخت، همیشه به دنبال فضای امن و به دور از تنش برای انجام قاچاق خود و مردم طایفه خود هستند که باید مدنظر نیروهای امنیتی قرار گیرد. در همین راستا وجود سلاح و مهمات در محدوده طایفه خود می‌تواند عامل بازدارنده و تسهیل‌کننده امنیت محدوده طایفه باشد. بنابراین کمتر میانگین مربوط به خلع سلاح و مقابله با سلاح مهمات قاچاق است.

نقش سران طوایف در عضویت و همکاری با بسیج و نهادهای امنیتی عامل مهم و مؤثری در برقراری امنیت است که نهادهای امنیتی می‌توانند با به کارگیری و استفاده صحیح از این ظرفیت، امنیت پایدار مناسبی را در منطقه ایجاد کنند.

- نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار:

جدول ۱۶. ابعاد مربوط نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار

ردیف	ابعاد	میانگین	انحراف معیار	رتبه میانگین
۲	امنیت نظامی	۴/۲۰	۰/۴۱۳	۳/۲۲
۳	امنیت فرهنگی و اجتماعی	۴/۰۰	۰/۴۵۵	۲/۹۳
۱	امنیت سیاسی	۳/۷۹	۰/۳۴۱	۲/۰۱
۴	امنیت اقتصادی	۳/۶۷	۰/۵۹۷	۱/۸۳
مقدار آزمون مربع کای: ۳۷/۸۵۹		درجه آزادی: ۲	سطح معناداری: ۰/۰۰۰	

یافته‌های جدول شماره ۱۶ نشانگر این است که نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار در منطقه جنوب شرق معنادار بوده و بیشترین نقش را به ترتیب در ۱- امنیت نظامی ۲- امنیت فرهنگی و اجتماعی ۳- امنیت سیاسی و در نهایت کمترین نقش را در برقراری امنیت پایدار در منطقه جنوب شرق، در امنیت اقتصادی ایفا می‌کنند.

همان‌طور که در تحلیل پرسش‌های فرعی اشاره شد امنیت نظامی منطقه و محدوده سرزمینی برای سران طوایف بسیار حائز اهمیت است تا از این طریق هم بر قدرت و اقتدار خود بیفزایند و هم مکانی آرام و به دور از تنش را برای طایفه خود مهیا کنند تا بتواند در سایه امنیت به زندگی خود ادامه

دهند و دلیل اینکه کمترین نقش را سران طوایف در برقراری امنیت اقتصادی دارند را می‌توان در اقتصاد متکی به مرز و قاچاق که خود سران طوایف در آن نقش اساسی دارند، جستجو کرد. نقش سران طوایف در امنیت اجتماعی از آن جهت بالاتر از امنیت سیاسی است که اساساً خود سر طایفه بودن یک هنجار قابل قبول برای مردم بلوچ در بعد فرهنگی و اجتماعی است و کارکرد اجتماعی دارد و ساختار قدرت در طبقات اجتماعی بدین گونه پایه‌ریزی شده است که سران طوایف در بالاترین شأن و مقام اجتماعی قرار دارند.

نتیجه‌گیری

یافته‌ها در ادبیات و مبانی نظری و تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نشانگر این است که سران طوایف در برقراری امنیت پایدار نقش معنادار و کلیدی دارند و به ترتیب بیشترین نقش را در برقراری ۱- امنیت نظامی ۲- فرهنگی و اجتماعی ۳- سیاسی و کمترین نقش را در امنیت اقتصادی ایفا می‌کنند؛ بنابراین در برقراری امنیت پایدار و بومی کردن امنیت در منطقه می‌توان از توان و پتانسیل سران طوایف استفاده کرد.

با توجه به نتایج حاصل از پژوهش، پیشنهادهایی به شرح زیر ارائه می‌شود:

- ۱- دخیل کردن سران طوایف در موضوعات مختلف منطقه و استفاده از قدرت آن‌ها در جهت ایجاد امنیت؛
- ۲- کنترل دائمی، مستمر و بدون تعارف سران طوایف مسلح شده و به کارگیری شده در دسته‌های زرمی؛
- ۳- ایجاد ریزساخته‌های اقتصادی و فرهنگی در منطقه با مشارکت سران طوایف؛
- ۴- کاهش قدرت بعضی از مولویان معاند و افزایش قدرت سران طوایف همگرا با نظام و کنترل و اشراف اطلاعاتی کامل نسب به سران طوایف مخالف نظام؛
- ۵- لزوم حرکت به سمت شناسایی، آموزش و به کارگیری سران طوایف مستعد و همراه با اهداف حاکمیت.

کتابنامه

منابع فارسی

- اسلامی‌فر، علی‌رضا، و دیگران (۱۳۹۱)، بررسی تعامل سران طوایف با نیروهای انتظامی - امنیتی و تأثیر آن در امنیت در سیستان و بلوچستان، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، دانشگاه سیستان و بلوچستان اسلامی، علی‌رضا (۱۳۸۹)، نظریه امنیت امام خمینی (ره) با رویکرد امنیت ملی، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی، دانشکده امنیت ملی.
- اصطخری، ابواسحاق ابراهیم (۱۳۷۳)، ممالک و مسالک، ترجمه عبدالله تستری به کوشش ایرج افشار، تهران: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار.
- افتخاری، اصغر (۱۳۹۰) بررسی ابعاد و مظاهر تهدیدات، تهران: دانشگاه عالی دفاع ملی.
- بشارتی، محمدرضا، مهدی حشمتی جدید (۱۴۰۰)، روش پژوهش با رویکرد پایان‌نامه نویسی، تهران: دانشگاه جامع امام حسین علیه‌السلام.
- بوزان، باری (۱۳۷۸) مردم، دولت‌ها و هراس، ترجمه مجتبی عطار زاده، تهران: پژوهشکده مطالعات راهبردی.
- توسلی، غلامعباس (۱۳۶۹) نظریه‌های جامعه‌شناسی، تهران: انتشارات سمت.
- خمر، غلامعلی، فاطمه مشایخی، سلمان احمدی (۱۳۹۱)، بررسی امنیت و تأثیرات آن در شهرهای مرزی (مطالعه موردی شهر زابل)، همایش ملی شهرهای مرزی و امنیت؛ چالش‌ها و رهیافت‌ها، دانشگاه سیستان و بلوچستان دهخدا، علی‌اکبر (۱۳۷۷)، فرهنگ لغت دهخدا، جلد ۱۳ تهران: انتشارات دانشگاه تهران.
- رودانی، امین، رضا رئیسی و جعفر ناظر حضرت (۱۳۹۰)، اجرای طرح ارتقا امنیت اجتماعی در بوته نظرسنجی از افکار عمومی مطالعه موردی منطقه ۱۶، تهران: فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی شماره ۲۷.
- سالنامه آماری (۱۳۹۸)، مرکز آمار ایران، تهران.
- سهرابی، حیدر (۱۳۹۷)، مؤلفه‌های امنیت پایدار از منظر قرآن، تهران: پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی سال ۱۱ شماره ۴۱
- شیخی راد، سیدناصر و دیگران (۱۳۹۷)، تبیین راه‌کارهای دستیابی به امنیت پایدار با تأکید بر مؤلفه‌های فرهنگی در استان سیستان و بلوچستان، تهران: پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی سال ۱۱ شماره ۴۲
- قیصری، نورالله (۱۳۹۳)، مکاتب امنیتی نقدهای موجود و ضرورت طرح نگرشی نوین، تهران: فصلنامه آفاق امنیت سال هفتم شماره ۲۲.
- کاظمی، علی‌اصغر (۱۳۹۳)، کارکردگرایی، قم: پژوهشکده باقرالعلوم وابسته به سازمان تبلیغات اسلامی کشور.
- کوزر، لوئیس، برنارد روزنبرگ (۱۳۷۸) نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناسی، ترجمه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران: نشر نی.
- ماندل، رابرت (۱۳۷۷)، چهره متغیر امنیت ملی، تهران: ترجمه پژوهشکده مطالعات راهبردی
- مدیر شانه‌چی، محسن و معصومه دهمرده و منصوره سادات فاطمی (۱۳۹۴)، نقش و جایگاه نخبگان و سران طوایف قوم بلوچ در واقع‌گرایی و هم‌پیوندی ملی، کنگره انجمن ژئوپلیتیک ایران همدلی اقوام ایرانی انسجام و اقتدار ملی.

نقش سران طوایف بلوچ در برقراری امنیت پایدار منطقه جنوب شرق جمهوری اسلامی ایران

معین، محمد (۱۳۷۸)، فرهنگ لغت معین، چاپ سیزدهم، جلد اول، تهران: انتشارات امیرکبیر.
نائینی، علی محمد (۱۳۹۱)، اصول و مبانی جنگ نرم، تهران: نشر ساقی.
ورسلی، پیتر (۱۳۷۸)، نظم اجتماعی در نظریه‌های جامعه‌شناسی، ترجمه سعید معین فر، تهران: انتشارات تبیان.

منابع خارجی و وبگاه‌های اینترنتی:

www.sb.pnu.ir
www.geopolitical.blogspot.com